

Izvršno veće AP Vojvodine
POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA ENERGETIKU I MINERALNE
SIROVINE
Novi Sad

STRATEGIJA RAZVOJA ENERGETIKE SRBIJE I PROGRAM NJENOG OSTVARIVANJA U AP VOJVODINI (2007. DO 2012. GODINA)

FOND ENERGETSKE EFIKASNOSTI

Goran Vasić (*Spoljni koordinator*)
Nenmad Simić (*Rukovodilac modula*)

Novi Sad,
April 2007. godine

1. FOND ZA ENERGETSKU EFIKASNOST – KOMENTARI

Početna razmatranja koja nas uvode u temu modula su korektne sadržine i na njih nemamo značajnijih primedbi i to se odnosi na

- 1.1 STANJE U ENERGETICI REPUBLIKE SRBIJE
- 1.2. STRATEŠKI OKVIR ZA OSNIVANJE FONDA U REPUBLICI SRBIJI
- 1.3. INSTITUCIONALNI OKVIR

Razrada i predložena rešenja za osnivanje Fonda za energetske efikasnost zaslužuju određene komentare

1.4. KREIRANJE PODSTICAJNIH MERA

U načelu podsticajne mere bi imale za cilja da kreiraju povoljniji finansijski i fiskalni ambijent za sprovođenje mera i aktivnosti u cilju povećanja energetske efikasnosti i povećanju korišćenja obnovljivih izvora energije. Teoretski one se mogu grupisati na sledeći način

- a) mere u oblasti poreza, akciza, carina i sl.
- b) mere u oblasti subvencija – bezpovratnih davanja
- c) mere čiji je cilj stvaranje povoljnijih kreditnih i povoljnijih uslova finansiranja od onih koji vladaju na komercijalnom bankarskom tržištu.

Podsticajne mere u načelu moraju predstavljati logičnu celinu sa jasno definisanim nosiocima, nadležnostima i finansijskim, odnosno fiskalnim izvorima. Ukoliko nemaju svoju preciznu razradu predstavljaju „mrtvo slovo na papiru“ i puko teoretsko razvijanje globalnih opredeljenja. Nama trebaju i operativni instrumenti

1.4.1. Mere u oblasti poreza, akciza, carina i sl.

Predlaganje mera u oblasti poreza, akciza, carina i sl kao i koordiniranje aktivnosti i lobiranje za njihovu implementaciju najlogičnije je locirati u okviru Agencije za energetske efikasnost. Tu na primer spadaju povoljniji poreski uslovi za ugradnju izolacionih materijala, niže carine za opremu koja se koristi za izgradnju energetskih postrojenja koja proizvode obnovljivu energiju, povoljniji tarifni stavovi za zelenu energiju dobijenu iz biodizela, solarnih izvora ili malih hidroelektrana i sl.

Aktivnosti u ovoj oblasti direktno zadiru u strukturu cene energenata i zahtevaju blisku koordinaciju sa Ministarstvom rudarstva i energetike i sa Ministarstvom finansija.

1.4.2. Mere u oblasti subvencija

Po pravilu mere koje podrazumevaju podsticajna sredstva bezpovratnog karaktera se lociraju u okviru budžeta Republike, Autonomne Pokrajine ili lokalne samouprave. Iz njih se obično finansira izrada projektne dokumentacije, studija izvodljivosti, pilot postrojenja, donira implementacija novih tehnologija u oblasti energetske efikasnosti ili obnovljivih izvora energije.

Za sprovođenje ovih mera se najdirektnije zadužuju nadležna Ministarstva rudarstva i energetike, Sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine ili nadležni resor lokalne samouprave. Ove aktivnosti i poslove nadležno ministarstvo može preneti na Agenciju za energetske efikasnost ali je potrebno da obezbedi kontinuirani budžetsku poziciju za njihovo finansiranje.

Adekvatno prethodno iznetom potrebno je za ove aktivnosti obezbediti pozicije u budžetima Autonomnih Pokrajina i lokalnih samouprava

1.4.3. Mere koje imaju za cilj stvaranje povoljnijih kreditnih uslova i povoljnijih uslova finansiranja

U praksi Evropskih zemalja je da se od instrumenata podrške koji su na raspolaganju svakoj državi, bez obzira o kom nivou vlasti govorimo, svaka uprava trudi da minimizira upotrebu subvencija – nepovratnih sredstava. Mnogo su popularnije, a praksa je pokazala i delotvornije mere koje su bazirane na sredstvima kreditnog karaktera.

Kao opretori ovih sredstava obično se javljaju razvojne banke čiji su većinski osnivači država na federalnom ili regionalnom nivou ili u nekom slučajevima i gradovi odnosno lokalne samouprave. Ove banke rade po principu svih bankarskih pravila ali su neprofitnog karaktera. One finansiraju razvojne projekte po kreditnim uslovima koji su po visini kamatne stope, dužini otplate kredita i grejs periodu – odloženom plaćanju, mnogo povoljniji u odnosu na komercijalne bankarske aranžmane. Po pravilu razvojni projekti koje prate ovakve banke su nedovoljno interesantne za komercijalno bankarsko tržište ali je realizacija ovih projekata važna za privredni i socio-ekonomski razvoj države, regije ili grada. Ovakve institucije posluju na neprofitnoj osnovi, odnosno u poslovnoj politici imaju dva cilja, prvi da očuvaju kapital koji im je poveren i da iz svog poslovanja pokriju svoje troškove.

Ovakve institucije obično obezbeđuju povoljnije kreditne uslove ili finansijske linije za sledeće tipove projekata:

- a) investicije u tehnološke linije ili revitalizaciju postojećih tehnoloških procesa koji za rezultat imaju povećanje energetske efikasnosti preduzeća odnosno određene uštede koje se mogu opisati u business planu
- b) investicije u izgradnju novih izvora obnovljive energije
- c) investicije u komunalni sektor koje za rezultat imaju povećanje energetske efikasnosti
- d) adaptacija objekata i zgrada u kojima su smeštene institucije, službe i sl čiji su osnivači Republika, Autonomna Pokrajina ili lokalna samouprava u cilju povećanja energetske efikasnosti – bolja izolacija, zamena prozora, efikasnije grejanje i hladjenje i sl.

1.4.4. Mere koje se odnose na subvencionisanje „zelene“ električne energije, biodizela, bio-etanola i sl ekoloških goriva

U zemljama razvijene tržišne ekonomije i sa jasno definisanom energetsom strategijom u poslednje vreme su u usponu mere u oblasti subvencija kojima se stvara povoljniji ambijent odnosno dodatni ekonomski motiv da investitori ulažu u energetske objekte koji proizvode „zelenu“ električnu energiju, biodizel, bioetanol ili neko slično ekološko gorivo. Mehanizam za ovu meru je prilično jednostavan. Deo profita iz električne energije dobijene iz fosilnih goriva ili iz nafte se zahvta i preusmerava u subvencije za „zelenu“ električnu energiju, biodizel i sl. U ponudjenom tekstu u modulu 14. izmodelirani su mogući potencijali ovog finansijskog izvora..

Sa aspekta operativnosti bilo bi uputno izvesti i kalkulaciju u nazad. Izvršiti procenu koja bi cena „zelene“ energije stvorila realan podsticaj za investicije u ovoj oblasti. Na koliko se novoinstaliranih kapaciteta može računati u nekom srednjoročnom periodu od 5 do 6 godina. I naravno koji budžet za subvencionisanje je potrebno obezbediti za ove namene. Na kraju bi se došli do visine naknade odnosno zahvatanja.

Postoje i podeljena mišljenja stručnjaka koji se bave javnim finansijama koliko je opavdano ovaj izvor koristiti pored subvencija za „zelenu energiju“ i u neke druge svrhe koje su povezane sa problematikom energetske efikasnosti

Zapravo treba imati u vidu i konstataciju iznetu u modulu 12. **ENERGETSKA EFIKASNOST** koja glasi **“Energija u Republici Srbiji nije roba. Znatno deo brige o socijalnom statusu stanovništva odvija se preko cena energije i uopšte položaja energije i energenata, što je destimulativno za program povećanja energetske efikasnosti”**. Cena električne energije i drugih energenata je vrlo usko povezana sa opštom

makro-ekonomskom stabilnošću i svako njeno povećanje stvara dodatne inflatorne pritiske. Iz prethodno navedenih razloga predstavnici monetarnih i finansijskih vlasti su uvek oprezni prilikom odluka o korekcijama cena i teško pristaju na povećanje broja korisnika koji nalaze sistemsko mesto u strukturi cene energenata. Možda je uputniji početi kampanju za „zelenu“ energiju sa manjim zahtevima ali izboriti sistemsku poziciju.

Budući Fond za energetske efikasnosti na republičkom nivou mogao bi biti efikasno mesto administriranja ovakvih poslova ali ovaj novac u bilansu fonda u početku njegovog funkcionisanja bi morao biti jasno „obojen“ i odvojen od drugih finansijskih izvora kao i namena za trošenje

1.4.5. Ciljne grupe i potencijalni korisnici podsticajnih sredstava namenjenih povećanju energetske efikasnosti

U želji da formiraju što efikasniji „bankarski“ proizvod a sa druge strane u svojoj internoj organizaciji formiraju servise, komercijalne banke pribegavaju nekoj uobičajenoj podeli klijenata spram njihove veličine, potreba i sl. Bilo bi uputno da i budući Fond za energetske efikasnosti spram potencijalnih korisnika profilise svoju organizaciju kao da po istom principu izvrši grupisanje podsticajnih mera

U tom smislu one se mogu grubo podeliti na :

a) podsticajne mere namenjene najširem stanovništvu. U ovu grupu se mogu smestiti na primer projekti nabavke termo izolacije za individualnu stambeni izgradnju, zamena prozora i stolarije, zamena kotlova i grejnih tela u privatnim stanovima i kućama, ugradnja solarnih panela i sl.

b) podsticajne mere namenjene malom i srednjem biznisu koje se mogu očitavati u stvaranju uslova da se obezbede povoljne kreditne linije u ulaganja u nove tehnološke linije i opremu koji za cilj imaju povećanje energetske efikasnosti i opšte povećanje konkurentnosti naših proizvoda

c) podsticajne mere namenjene adaptaciji javnih zgrada u kojima su smeštene organizacije i ustanove a čije finansiranje je u direktnoj nadležnosti republike, autonomne pokrajine ili lokalne samouprave

d) podsticajne mere namenjene investicijama u obnovljive izvore energije

e) podsticajne mere namenjene javnim komunalnim preduzećima. Postoje i mišljenja da će u procesu privatizacije javna komunalna preduzeća dobiti jasnu vlasničku strukturu i da će ove projekte pokretati i finansirati kroz direktni zaduživanje na finansijskom tržištu ili kroz strateška partnerstva gde će budući strateški partneri biti nosioci ovih aktivnosti

1.5. PRIHODI FONDA

U profilisanju pozicije Fonda za energetske efikasnosti potrebno je prethodno razdvojiti i precizno definisati nadležnosti ovog fonda u odnosu na Fond za zaštitu životne sredine jer u opisu poslova kojim se bavi ova institucija direktno su navedeni i poslovi u oblasti energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije. Ovo prethodno pitanje direktno utiče i na definisanje potencijalnih finansijskih i fiskalnih izvora na koje Fond za energetske efikasnosti može računati.

Gruba specifikacija potencijalnih prihoda mogla bi se izvesti na sledeći način:

1. sredstva ostvarena na osnovu promene vlasništva preduzeća ostvarenih u postupku privatizacije naročito u oblasti energetike
2. prihodi ostvareni na osnovu međunarodne bilateralne i multilateralne saradnje na programima, projektima i drugim aktivnostima
3. prihoda i primanja od upravljanja slobodnim novčanim sredstvima Fonda
4. priloga, donacija, poklona i pomoći
5. drugih izvora u skladu sa zakonom

1.6. NADLEŽNOSTI AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE I MOGUĆA DINAMIKA REALIZACIJE

Ako bi pošli od nadležnosti Autonomne Pokrajine Vojvodine definisane u nedavno donetom Ustavu Republike Srbije i potrebe da se izvrši podela posla između republičkog, pokrajinskog i lokalnog nivoa vlasti, onda bi u delatnosti Fonda za energetske efikasnosti čiji bi osnivač bila Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine mogli svrstati mere koje obezbeđuju povoljnije kreditne uslove ili finansijske linije za sledeće tipove projekata:

- e) investicije u tehnološke linije ili revitalizaciju postojećih tehnoloških procesa koji za rezultat imaju povećanje energetske efikasnosti preduzeća odnosno određene uštede koje se mogu opisati u business planu
- f) investicije u izgradnju novih izvora obnovljive energije
- g) investicije u komunalni sektor koje za rezultat imaju povećanje energetske efikasnosti
- h) adaptacija objekata i zgrada u kojima su smeštene institucije, službe i sl čiji je osnivač Autonomna Pokrajina Vojvodina ili lokalna samouprava (po principu solidarnosti ili pomoći nerazvijenim opštinama) u cilju povećanja energetske efikasnosti – bolja izolacija, zamena prozora, efikasnije grejanje i hlađenje i sl.

U zavisnosti od raspoloživog kapitala ovde bi se mogle uključiti i mere namenjene najširem stanovništvu čija namera je stvaranje povoljnijih kreditnih uslova i koje bi se realizovale u saradnji sa komercijalnim bankama

Postavlja se pitanje definisanje izvora osnivačkog kapitala Fonda za energetske efikasnosti. Pred nama je privatizacija NIS-a i pokrajinska administracija očekuje značajne jednokratne prihoda iz ovog procesa. Priroda potencijalnog izvora kao i namena plasiranja Fonda za energetske efikasnosti stavljaju u logičnu vezu ova dva kontrapunkta. Predpostavljamo da ne bi predstavljalo preterani napor iznošenje argumentacije za namensko usmeravanje ovog prihoda u budući Fond.

Dok se posao formiranja Fonda i njegove kapitalizacije ne realizuju (gruba procena dve i više godina) ovi projekti se u formi namenskih konkursa mogu voditi u postojećim Fondovima. Projekti namenjeni Malom i srednjem biznisu u okviru Fonda za razvoj i Garancijskog fonda dok bi projekti iz oblasti zgradarstva svoje mesto mogli naći u okviru projekata Fonda za kapitalne investicije. Projekti iz oblasti investicija u izgradnju novih izvora obnovljive energije zahtevaju predhodnu demonopolizaciju energetske sektora i kreiranje podsticajnog ambijenta za ulaganja kroz stimulativnu tarifnu politiku.

Tokom ovog prelaznog perioda mogla bi se formirati ekspertska ekipa u čijoj nadležnosti bi bila određivanje prioriteta kao i ocenjivanje business planova potencijalnih investicija i koja bi kroz ovaj posao i sticanje neophodnog iskustva predstavljala nukleus budućeg menadžmenta Fonda za energetske efikasnosti.